

KLASİK ÇİN DÜŞÜNÇESİNE GİRİŞ

Fuat AYDIN

eski
reni
YAYINLARI

Eskiyeni Yayınları: 45

KLASİK ÇİN DÜŞÜNÇESİNE GİRİŞ

Fuat AYDIN

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti. (Sertifika no:13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
AYDAN BASIM ve YAYIM LTD. ŞTİ.
Örnek Sanayi Sitesi Alınteri Bulvarı
364. Sokak No: 4 Ostim/ANKARA
Tel: 0312.354 46 27-28

1. Baskı: Nisan 2018

ISBN: 978-605-5978-53-2

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİCARET LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No:14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA

Tel: (0 312) 310 08 60 - Fax: (0 312) 311 47 89

web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KLASİK
ÇİN DÜŞÜNCESİNE
GİRİŞ

Fuat AYDIN

Ankara 2018

Prof. Dr. Fuat AYDIN

1965'te Gümüşhane Şiran'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. 1987 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Dört yıl Ankara'da ve iki yıl İstanbul'da öğretmenlik yaptı. 1993 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne Dinler Tarihi araştırma görevlisi olarak girdi. 1994'te Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde, *Ali b. Rabben et-Taberi ve er-Redd ale'n-Nasârâ* adlı tezle yüksek lisansını ve 2000 yılında aynı enstitüde *Pavlus ve Din Anlayışının Yansımaları* adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 2006 yılında doçent, 2011 yılında profesör oldu. Halen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Aşağıda zikredilenlerin yanı sıra, telif/tercüme kitap ve makaleleri vardır.

Pavlus Hıristiyanlığına Giriş, EskiYeni Yayınları, Ankara 2011.

Batı İslam Algısının Arkeolojisi, EskiYeni Yayınları, Ankara 2011.

Biruni ve Şehristani'nin İzinde Dinler Tarihi Yazıları, EskiYeni Yayınları, Ankara 2012.

George Dumezil'den Dinler Tarihi Dersleri, EskiYeni Yayınları, Ankara 2012.

Hint Dini Düşüncesinde İnsanın Özgürlük Arayışı, EskiYeni Yayınları, Ankara 2013.

Emile Durkheim, *Dini Hayatın İlkel Biçimleri*, Ataç Yayınları, İstanbul 2005, 3. Baskı: EskiYeni Yayınları, Ankara 2018.

Talal Asad, *İntihar Eylemleri*, EskiYeni Yayınları, Ankara 2012.

Dinler Tarihi İncelemelerinde Çağdaş Yaklaşımlar (1945'den Günümüze), (edt.) EskiYeni Yayınları, Ankara 2013.

Bruce G. Trigger, *Arkeolojik Düşünce Tarihi*, EskiYeni Yayınları, Ankara 2014.

Kur'an'daki Hanıfler ve Nasârâ Üzerine Araştırmalar, EskiYeni Yayınları, Ankara 2016.

William Brede Kristensen, *Dinin Anlamı-Dinî Eylemlerin Fenomenolojik Okunuşu*, EskiYeni Yayınları, Ankara 2017.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	7
KISALTMALAR-----	9
GİRİŞ	
KLASİK ÇİN DÜŞÜNCESİNİN TARİHSEL ARKAPLANI-----	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
ÇİN DÜŞÜNCESİNİN ORTAYA ÇIKTIĞI BAĞLAM-----	17
İKİNCİ BÖLÜM	
ÇİN FELSEFESİNİN AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ-----	21
Klasik Çin Düşünce Okulları-----	30
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
MOHÇULUK/MOHİZM-----	31
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
İSİMLER/MANTIKÇILAR OKULU-----	37
BEŞİNCİ BÖLÜM	
YİN-YANG OKULU-----	45
ALTINCI BÖLÜM	
YASACILAR OKULU-----	51
YEDİNCİ BÖLÜM	
KONFÜÇYANİZM/KONFÜÇYÜŞCÜLÜK-----	61
7.1. Konfüçyüs-----	62
7.2. Mencius-----	72
7.3. Hsun-Tzu-----	78
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
TAOCULUK-----	89
8.1. Lao-Tzu-----	89
8.2. Chuang Tzu-----	100
KAYNAKLAR-----	115
DİZİN-----	119

ÖN SÖZ

Çin, insanlığın en eski medeniyet havzalarından birini oluşturduğu gibi Türk tarihinin geçmişinin anlaşılmasında da önemli bir yere sahiptir. Bu özelliklerine rağmen ülkemizde Çin hakkında Türkçe telif çalışmaların yapılması bir yana, -son zamanlarda, yayınlanan bir takım çeviri kaynaklara rağmen-, ister siyasi, ister kültürel isterse de düşünsel tarihine dair olsun yeterli sayıda kaynağın bulunduğu bile söylenemez. Bu sahaya mütevazı bir katkı olmayı hedefleyen elinizdeki yazıda, Klasik Çin düşüncesi tarihi olarak adlandırılan dönem hakkında genel bir çerçeve çizilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda olmak üzere, önce Çin düşüncesinin ortaya çıktığı zaman dilimi olarak kabul edilen mö. VI. ve III. yüzyıl öncesi dönem ve Çin düşüncesinin ortaya çıktığı bağlam kısaca ele alınacaktır. Daha sonra, Çinli düşünürlerin ve (ana konularının söz konusu zaman aralığında sabitlenmiş ve on XIX. yüzyıla kadar da hemen hemen hiçbir değişikliğe uğramamış olan) Çin düşüncesinin ortak özelliklerinden söz edilecektir. Bu gün hala mevcudiyetini muhafaza eden Konfüçyanizm ve Taoizm'le birlikte mö. VI. ve III. yüzyılda ortaya çıkmalarına rağmen, varlıkları sadece söz konusu tarihler arasıyla sınırlı olan düşünce okullarından bahsettikten sonra, Çin düşüncesinin kendisiyle özdeşleştiği Konfüçyanizm ve Taoculuk hakkında nispeten ayrıntılı olarak bilgi verilecektir. Budizm, Çin'in üç esas inanç ve düşünce sisteminden birini oluşturuyor olsa da, dışarıdan gelmiş ve orijinal halini devam ettirdikçe de Çinliler tarafından kabul görmemiş, an-

cak Çinlileştikten sonra bugünkü yaygınlığına ulaşmıştır¹. Bu yüzden hem söz konusu sebepten hem de yazının sınırlarını yukarıda söylediğimiz gibi doğrudan Çin kökenli ve Çin düşüncesinin ana konularının ve akımlarının belirlendiği dönemle, VI. ve III. yüzyılla sınırlamak istediğimiz için Budizm bir konu olarak ele alınmayacaktır*.

¹ Çin Budizm'i hakkında ayrıntılı bilgi için burada kullandığımız kaynaklara bakılabilir.

* Bu metin, Bayram Ali Çetinkaya'nın editörü olduğu Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni adlı proje için hazırlanmıştır. Söz konusu proje yayınlanmaya başlamadan önce yazının bir kısmı, *Klasik Çin Düşüncesi (Bir Giriş Denemesi) Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2016, cilt: III, sayı: 1, s. 29-56'da yayınlanmış; daha sonra da tamamı *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni*, edt. Ali Osman Kurt, İnsan Yayınları, İstanbul 2017, I, 635-670 arasında yer almıştır. Çin düşüncesi hakkındaki çalışmaların azlığı dikkate alınarak daha çok okuyana ulaşmak maksadıyla, herhangi bir ilave yapılmaksızın yalnızca kitap formatına dönüştürülerek yayınlanmasına karar verilmiştir.

KISALTMALAR

- a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
bkz. : Bakınız
c. : Cilt
ev. : Çeviren
d. m. : Doęumu milattan önce
Edt. : Editör
ER : Encyclopedia Religion
Fasc. : Fasikül
MEB : Milli Eęitim Bakanlığı
m. : Milattan önce
ms. : Milattan Sonra
sy. : Sayı
s. : Sayfa
ss. : Sayfa Aralıkları
t.y. : Tarih yok
thk. : Tahkik Eden
trs. : Tarihsiz
vd. : ve dięerleri
vol. : Volume (Sayı)
vs. : vesaire
y.y. : Yer yok
yak. : Yaklařık
Yay. : Yayınevi
yy. : yüzyıl